

Sociologie medicíny a zdravotnictví

Literatura

- Bártlová, S. *Sociologie medicíny a zdravotnictví. 6., přeprac. a dopl. vyd.* Praha: Grada, 2005, 184s.
ISBN 80-247-1197-4.
- Bártlová, S., Matulay, S. *Sociologie zdraví, choroby a rodiny.* Martin: Osveta, 2009, 142s.,
ISBN 978-80-8063-306-6.
- Bártlová, S., Chloubová, I., Trešlová, M. *Vztah sestry – lékaře.* 1.vyd. Brno: NCO NZO, 2010, 127s.
ISBN 978-80-7013-526-6.
- Křížová, E. *SOS- Sociologie pro pomáhající profesie.* Praha: Karolinum. 2017.174s.
ISBN 978-80-2463-650-4.

Doporučená literatura

- Bártlová, S. a kol. *Zdravotní gramotnost u vybraných skupin obyvatelstva Jihočeského kraje*, 1.vyd. Praha: GradaPublishing, a.s., 2019,
- Garden, A. *Sociologie*. 1.vyd., Praha: Argo, 1999.
- Goffman, E. *Stigma*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003.
- Grollman, E.A. *Slon v pokoji: O smrti a zármutku pro dospívající*. 1.vyd.nakladatelství: Cesta domů, 2016
- Haškovcová, H. *Práva pacientů: (komentované vydání)*. 1vyd., Havířov: Nakladatelství Aleny Krtilové, 1996, 176 s.
- Haškovcová, H., Pavlicová, J. *Ošetřovatelství: ideály a realita v ambulantní péči*, 1.vyd. Praha: Galén, 2013, 121 s.
- Hašková, H., Saxonberg, S., (eds.), Mudrák, J. *Péče o nejmenší: boření mýtů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, 196s.
- Janečková, H., Hnilicová, H. *Úvod do veřejného zdravotnictví*. 1. vyd., Praha: Portál, 2009, 294s.
- Heřmanová, E. *Koncepty, teorie a měření kvality života*. 1.vyd. Praha: SLON, 2012, 239s.
- Chrastina, J. Špatenková, M. et all *Sexualita a intimita v závěru života*. 1.vyd. Univerzita Palackého v Olomouci. 2018. 226s.
- Kapr, J., Koukola, B. *Pacient : revoluce v poskytování péče*. 1.vyd., Praha: Sociologické nakladatelství, 1998, 75 s.
- Kebza, V. *Psychosociální determinanty zdraví*. Praha: Academia, 2005.
- Kopřiva, K. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, s.r.o., 1997
- Kriegelová, M. *Záměrné sebepoškozování v dětství a adolescenci*. Praha: Grada, 2008, 176s.
- Křížová, E. *Alternativní medicína v České republice*, 2.vyd. Karolinum 1, 2015. 149s.
- Křížová, E. *Rovnost ve zdraví (ekvita) v transformovaném zdravotnictví České republiky*. Praha: Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky 3, 1998, 108s.

Doporučená literatura

- Křížová E. *Proměny lékařské profese z pohledu sociologie*. 1.vyd., Praha: Sociologické nakladatelství, 2006.
- Křížová, E. *Sociologie na poli medicíny a zdravotnictví – cizinec nebo vetřelec?* Acta Universitatis Carolinae – Philosophica et Historica 1. Studia Sociologicae XIII, 2011, s. 117-131
- Mahrová, G., Venglářová, M. a kol. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. Praha: Grada, 2008
- Matoušek, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, SLON, 1993, 124 s.
- Matoušek, O. *Sociální práce v praxi*. 1.vyd., Praha: Portál, 2005, 351 s.
- Matoušová Šmídová, O., Tollarová, B., Čada, K. a kol. *Po stopách moci v nemoci*. O morálce, moci a komunikaci v českém zdravotnictví. Praha: Sociologické nakladatelství, SLON, 2017, 238s.
- Mareš, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: Sociologické nakladatelství, SLON, 1999.
- Možný, I. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, SLON, 2002.
- Murphy, R. F. *Umlčené tělo*. 1.vyd., Praha: Sociologické nakladatelství, SLON, 2001.
- Nešpor, K. *Návykové chování a závislost*. Praha: Portál, 2000.
- Ondrušková, J. *Stáří a smysl života*. 1.vyd., Praha: Karolinum, 2011, 168s.
- Payne, J. a kol. *Kvalita života a zdraví*. Praha: Triton, 2005.
- Platznerová, A. *Sebepoškozování*. Praha: Galén, 2009, 159s.

Doporučená literatura

- Ptáček,R., Bartůněk,P. a kol. *Lékař a pacient v moderní medicíně. Etické, právní, psychologické a klinické aspekty*, Grada Publishing. 2015
- Rabušic, L. *Kde ty všechny děti jsou? Porodnost v sociologické perspektive*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001, 265 s.
- Sak,P., Kolesárová,K. *Sociologie stáří a seniorů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 232s.
- Sacks, O. *Na čem si stojím (Leg to stand on)* 1. vyd. Vydavatel Dybbuk,2009.
- Slepičková,L. *Diagnóza neplodnost: sociologický pohled na zkušenost nedobrovolné bezdětnosti*. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, Studie, 104.svazek, 2014.
- Sociální deviace, sociologie nemoci a medicíny*. 2 uprav.vyd., Praha: Sociologické nakladatelství, 1997,116 s.
- Sýkorová, D. *Autonomie ve stáří. Kapitoly z gerontosociologie*. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, SLON, 2007, 284s.
- Šiklová, J. *Vyhoštěná smrt*. 1. vyd. Praha: Kalich, 2013. 127 s.
- Škoda, J., Fischer, S., *Sociální patologie*. 2.roz. a aktual. vyd. Grada, 2014.
- Šmídová Matoušková, O., Tollarová, B., Čada, K. a kol. *Po stopách moci v nemoci. (O morálce, moci a komunikaci v českém zdravotnictví)* 1.vyd., Praha: SLON, 2017, 238s.
- Vévoda, J., Ivanová, K., Nakládalová, M., Bártlová, S., Špatenková, N., Prošková, E. *Motivace sester a pracovní spokojenost ve zdravotnictví*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, 160s.

Doporučená literatura

- Annandale, E., Elston, M. A., Prior, L. *Medical Work, Medical Knowledge and Health Care*. Oxford: Blackwell Publishing., 2004.
- Annandale, E. *The Sociology of Health Medicine*. Malden Ma :Blackwell Publisher Inc.,1998.
- Barkan,S.E. *Health, Illness and Society*. Rowman & Littlefield,2016, 336s.
- Bradby , H. *Medical sociology: an introduction*. Los Angeles: SAGE, 2009, 2009.212 s.
- Cooke, H., Philpin, S. *Sociology in nursing healthcare*. Edinburgh: Churchill Livingstone Elsevier, 2008. 232 p.
- Clarke,A. *The Sociology of Healthcare*.2nd. ed. London: Pearson Education Limited. 2010.
- Denny, E., Earle, S. *Sociology for Nurses: a Textbook for Nurses*. UK, Cambridge: Polity Press, 2005. 310 s.
- Larkin, M. *Social aspects of health, illness & healthcare*. New York: Mc Graw Hill, 2011.
- Taylor , S. *Sociology of health and health care*. Oxford: Blackwell Published, 2008. 278 p.
- Scambler, G. *Sociology as applied to medicine*. 5th edition. London: Saunders Ltd, 2003. 344 p.
- Siegrist, J. *Medizinische Soziologie*. Medizinische Soziologie (6. Aufl.). München: Urban & Fischer bei Elsevier, 2005.
- Weiss,G.L., Lonnquist, L.E. *The Sociology of Health, Healing and Illness*. 7nd.ed., Boston:Pearson Education, 2012.

Sociologie medicíny a zdravotnictví

- speciální sociologie
- vývojově jedna z nejmladších sociologických subdisciplín

Různé pojmové označování, jako např:

- sociologie medicíny,
- sociologie zdravotnictví,
- sociologie zdraví a nemoci,
- medicínská sociologie,
- lékařská sociologie apod.

Přes tuto přetrvávající terminologickou nejednotnost však uvedené pojmy vyjadřují a současně i vymezují jeden obecný, základní záměr, a to zkoumat všechny spojitosti existující mezi různými oblastmi i problémy medicíny a sociologie.

Vymezení předmětu sociologie medicíny

- vědecká disciplína,
- užívá teorie a metody empirické sociologie
- za účelem rozboru fenoménů „zdraví“ a „nemoc“, stejně jako k analýze vztahů „zdravotnické zařízení“ a „zdravotnické povolání“ v interakci s pacientem.

Cílem sociologie medicíny

poznat a porozumět tomu, jak působí sociální vlivy na zdraví, na vznik i průběh nemoci a pochopit možnosti i hranice medicínských výkonů a jejich důsledků nejen na jedince, ale také na celou společnost.

Očekávání

- účinnosti prevence,
- časného rozpoznávání nemocí,
- přiměřeného chování pacientů,
- vyváženosti lékařské péče, zda odpovídá požadavkům a potřebám pacientů,
- ohodnocení medicíny jako socioekonomického a sociokulturního subsystému společnosti.

Zdraví a nemoc - sociální, kulturní a behaviorální kontext

Schematicky lze uvažovat ve třech tematických rovinách:

- **Nemoc a zdraví na mikro sociální úrovni** se zvláštní pozorností věnovanou psychosociálním okolnostem vzniku nemoci jedince, jeho chování v nemoci a vztahu mezi lékařem a pacientem.
- **Nemoc a zdraví na kolektivní úrovni** s dominantní otázkou, které sociální faktory a indikátory sociální příslušnosti mají vliv na rozdíly v životním způsobu, zdravotním stavu a spotřebě zdravotní péče.
- **Instituce zdravotnictví** s hlavním zájmem o hodnoty a kulturu medicíny a zdravotnictví jako součást společenského systému.

Rozdělení sociologie medicíny

Americký sociolog **Robert Straus**, v roce 1957 rozdělil sociologii zabývající se problematikou medicíny do dvou okruhů a to:

- **Sociology of medicine**
- **Sociology in medicine**

Sociology of medicine

- sociologie medicíny nebo sociologie zdravotnictví.
- **Zkoumá zdravotnictví jako společenskou instituci, jeho strukturu a vztah ke společenské struktuře.**
- V tomto okruhu jsou otázky kladeny přímo sociologicky a sociologickými metodami se snažíme nalézt odpověď.

Sociologie medicíny řeší:

- Zdravotnictví jako subsystém společenského celku
- Zkoumá takové faktory jako organizační strukturu, úlohu, role, vztahy a hodnotové systémy, rituály a funkce zdravotnictví jako systému chování
- Patří sem sociologie nemocnice, sociologie jiných zdravotnických institucí, sociologie práce ve zdravotnictví

Sociology in medicine

sociologie lékařství nebo lékařská sociologii

- **Zabývá se sociálními podmínkami vzniku onemocnění.**
- Otázky, které lékařská sociologie řeší, jsou položeny medicínsky, sociologie na ně odpovídá; sociologie zde jednoznačně působí jako pomocná věda.
- Sociologie tak spolupracuje při realizaci lékařských či ošetrovatelských výzkumů ovšem bez větších nároků na hlubší interpretaci souvislostí sledovaných fenoménů

Sociologie in medicine

řeší:

- Výzkum individuálních a skupinových reakcí na nemoc
- Faktory, které ovlivňují zdravotní potřeby obyvatelstva
- Sociálně kulturní faktory, které mají vliv na etiologii, výskyt, průběh a ošetřování chorob
- Nemoc jako sociální událost
- Změnu společenských rolí v důsledku onemocnění

Sociology of nursing

Sociologie ošetrovatelství

- vztahuje k záležitostem týkajícím se této profese jako celku
- např. její profesní status nebo problémy s náborem nebo úbytkem pracovníků.

Sociology in nursing

Sociologie v ošetrovatelství

- používá se, pokud je sociologická analýza aplikována na podstatu individuální zkušenosti se zdravotní péčí, ať už je to zkušenost pacientů nebo zdravotnických pracovníků.

Sociologie medicíny a zdravotnictví

- obor sociologie medicíny nebyl uměle zkonstruován, ale vznikl přirozeně s vývojem medicíny a péče o zdraví
- uznávaný obor - vřazení do lékařského i ošetrovatelského studia.
- rozvíjena jako:
 - subdisciplína sociálního lékařství (*německý model*)
 - subdisciplína veřejného zdravotnictví (*anglosaský model*)
 - samostatná subdisciplína sociologie stojící nezávisle mimo resort zdravotnictví (*polský model*).

Perspektiva sociologie medicíny

- žádoucí a náročná,
- **medicinalizaci a medicinalizačních snahy v různých oblastech života, spočívajících především v rozšiřování definice nemoci i lékařské kompetence, a to v mnoha případech spojených se sociálními faktory či situací.**

Tendence a přání pro medicínu v 21.století

- Od nemocí ke zdraví
- Od nemocnice ke komunitě
- Od akutních onemocnění k chronickým
- Od léčení k prevenci
- Od terapie k péči
- Od pacienta k člověku

Jako odpověď přichází EBN (nová vlna pozitivismu)

Čím žije česká sociologie medicíny

- Historie institucí zdravotní péče
- Komunitní péče o skupiny ohrožené sociální exkluzí (kvalitativní výzkum)
- Zdravotní péče o etnické skupiny a migranty
- Profesní postavení pracovníků ve zdravotnictví
- Spokojenost se zdravotní péčí
- Problematika umírání a smrti
- Zkoumání zdravotnické soustavy

Proč by sestry měly sociologii studovat?

Sociologické poznatky, pomáhají sestře rozpoznat a pochopit:

- **postoje a hodnoty jednotlivců nebo skupin včetně rodin**, s nimiž pracuje a učí ji provádět změny v těchto postojích a hodnotách;
- **dynamiku sociálního systému sestra–lékař–pacient**, zejména specifičnost její role v něm, aby dokázala spolupracovat v tomto systému k dosažení péče, která podporuje pozitivní zdraví a solidaritu ve všech skupinách, kde péče probíhá;
- **zdravotní potřeby jednotlivce i rodiny v populaci mimo terapeutické ústavy** tak, aby je pomocí svých dovedností vyřešila, nebo pacienta navázala na jiné zdravotní profesionály nebo činitele;

Proč by sestry měly sociologii studovat?

- Sociologické poznatky, pomáhají sestře rozpoznat a pochopit:
- **obecné i kulturně specifické kompetence**, aby byla sestra schopná pochopit hodnoty a kulturní imperativy fungující v rámci kulturního prostředí dané osoby, zejména ty, které mohou ovlivňovat, jakým způsobem tato osoba chápe zdraví a nemoc, a také její očekávání, pokud jde o tělesné funkce, a poskytovat tak kulturně citlivou péči o nemocného;
- **vlastní roli a normy pro její jednání a chování;**
- **možnosti a zdroje společnosti k udržení a k ochraně zdraví**, aby využívala příležitostí, aby podněcovala v rámci svých možností společenské dění k účelnému a ekonomicky efektivnímu poskytování zdrojů a iniciativnímu jednání v oblasti zdravotní politiky a péče o zdraví atd.